

KJAK

Hevur Hans Pauli Strøm rætt?

Bill Justinussen

Eg havi við áhuga lisið tíðar-grein hjá Hans Paula Strøm, fyrrverandi landsstýris- og løgtingsmanni, um hvussu flatskatturin hilnaðist. Hans Pauli kemur til ta niðurstøðu, at flatskatturin skapti ongan vøkstur, men bert eitt stórt hol í landskassanum.

Frá fyrsta degi, vit komu at samstarva, havi eg havt stóra virðing fyri Hans Paula, bæði sum politikkara og serfrøðingi. Hann er bæði nærlagdur og neyvur í sínum greiningum. Men tíverri haldi eg, at hansara greining í júst hesum føri er politiskt litað og kann av tí sama tola atfinningar.

Størsti veikleiki við grei-ningini er, at Hans Pauli eftir-metir eitt politiskt inntriv,

sum bert hevur virkað í 2 ár. Fleiri serfrøðingar vilja óivað siga, at ein munandi skattalætti náttúrliga krevur tíð at gera sín virknað í sam-felagnum. Tað er so nógv, sum hendir, tá fólk bráðliga hava meiri eftir av síni løn. Nøkur velja at gjalda skuld niður skjótari enn ætlað. Onnur goyma pengarnar til verri tíðir. Hans Pauli hevur hvørki mynd ella orð í síni grein um, hvussu skatta-lættin hevur ávirkað privatu uppsparingina. Tí sleppa vit at gita, og her er eitt stórt hol í upplýsingini frá Hans Paula.

Skattalættin kann sam-anberast við ein spíra, sum tú setir í jørðina. Fyrstu tíðina, kanska fyrstu árin, hendir ikki tað stóra. Men við tíðini tekur vøksturin dik á seg, og við eitt er lítli sprotin vorðin eitt stórt træ. Enn er skattalættin í síni fyrstu niðursetutíð.

Myndirnar hjá Hans Paula siga í stuttum, at

- landsskatturin kvinkar uppeftir
- mvg-inntøkurnar vuku í 2012, men minkaðu eitt

- vet í 2013
- fulltíðararbeiðsloysið er støðugt minkandi
- løntakaratalið, sum støðugt er minkað síðani kreppuna í 2008, náddi botnin í 2011 og hevur nú stabiliserað seg við einum varisligum vøkstri
- lønargjaldingarnar vaksa
- uttanlandsinntøkurnar vaksa í stórum

Sum heild siga tøluni og myndirnar, at føroyska samfelagið hevur fótað sær eftir figgjarkreppuna. Flestu pílarnir peika rættan veg.

Men hóast tøluni tala sítt týðiliga mál og eru sjónlig fyri øllum, hólvar Hans Pauli í orðum skattapolitikkin av. Í partapolitiskum ovurkæti ger hann niðurstøður, sum ikki verða undirbygdar av hansara egnu tølum. Bæði tøluni fyri arbeiðsloysi og tøluni fyri løntakarum vísa eina heilt greiða gongd. Løn-takaratalið var uml. 26.000 í 2008 og dalaði stútt og støðugt øll árin fram til 2011 til 23.500, tá tað náddi botnin. Síðani er tað stabiliserað og nú hómast ein lítil vøkstur.

Um ársskiftið 2010/11 vóru uml. 2000 føroyingar ar-beiðsleysir. Eftir tað minkaði arbeiðsloysið fyrst varisliga og síðani skjótari til í dag, nú uml 1100 føroyingar eru arbeiðsleysir.

Her er vend komin. Treyð-ugt so er onki skarvslop sæð. Men eitt samfelag er ikki nakar gummibátur, sum fer flúgvandi í loftið av einum lítlum fleyri. Eitt samfelag er meiri sum ein supertank-ari, sum stríðist við náttúru-kreftirnar. Tað tekur tíð at venda gongdini.

Hans Pauli er heldur ikki bangin fyri at fara lætt um sannleikan. Við reyðum stórum stavum verður sagt, at flatskattalættin gagnaði einvíst einum minniluta av háløntum borgarum. Hetta er faktuelyt skeivt. 14.554 borgarar finga ágóðan av skattalættanum. Hesir 14.554 borgarar guldu í 2010 góð 80% av vælferðarsamfelagnum. Tá ein serfrøðingur fer so lætt um sannleikan, kámost álitið á annað, sum hann ber fram.

Tó er ikki alt so ljósareytt. Tær báðar síðstu myndirnar

í greinini boða frá stórum avbjóðingum. Kappingin um arbeiðsmegina frá grannum okkara, serliga Noregi, gevur bæði vinnulívi og politikk-arum høvuðbrýggj. Somu-leiðis eru vit ymisk á máli um, hvussu vit fáa fólkaøkstur.

Men hesar sannroyndir eru ikki nóg mikið til at undir-byggja høvuðsniðurstøðuna; at flatskatturin skapti ongan vøkstur. Fyri tað fyrsta haldi eg, at vit nú hóma eitt forkunnugt bjartskygni í samfelagnum. Forsíðan á sama Sosiali, har umtalaða tíðargrein stendur, staðfestir, at føroyska samfelagið nú byggir fyri milliardir. Nú er bráðliga ikki nóg mikið av føroyskum hondum til ógvusliga byggivirksemið, sum verður í Føroyum kom-andi árin. Hvaðani stavar bjartskygnið? Hvaðani stavar álitið á samfelagið, sum ger, at verkætlanir fyri milliardir nú fara í gongd?

Holið í landskassanum minkar støðugt. Ein spild-urnýggj útrokning frá figgjarmálaráðnum visir, at bygnaðarliga hallið er minkað úr 650 mió. niður í 150

mió. seinastu 5 árin. Vit hava tett leikar í landskassanum fyri 500 mió. seinastu árin. Ikki minst takkað veri ein-um samdum løgtingi, sum hevur hildið fast um, at landskassahallið skal burtur í 2016.

Nei, Hans Pauli. Her er vøkstur, tað vísa tíni egna tøl, hóast ikki nakað skarvslop. Og holið í landskassanum tettist í hvørjum. Tað er tungt at halda lens, sam-stundis sum tettast skal og samstundis sum skipið skal halda somu ferð. Ongin politikkur er lýtaleysur. Eitt kunnu vit tó semjast um. Ein skattalætti til tey við lægri lønum eigur at fremjast. Har mugu kommunurnar koma á vøllin, tí tær fara avstað við bróðirpartinum av láglønarskattinum. So kunnu land og kommunur í felag loysa uppgávuna.

Eitt heilt ættarlið av ránsmonnum

Helgi Abrahamsen

løgtingsmaður

Síðani løgtingið samtykti at forskatta pensjónir, havi eg ferð eftir ferð hoyrt og lisið, at hetta ættarliðið sum nú er á arbeiðsmarknaðinum, tekur pengar frá komandi ættarliðum. Víst verður á, at pengar, sum landskassin átti

at fingið fyri pensjónsskatt í framtíðini, verða goldnir inn og brúktir longu nú, og tí fara hesir pengarnir at mangla seinni.

Hetta er sjálvsagt ikki allur sannleikin, tí fólk fara eisini at arbeiða og rinda pensjónsgjöld í framtíðini. Verða pensjónsgjöldini tá framvegis skattað við inn-gjaldi, so fer landskassin, orsaka av forskattingini, eisini tá at fáa pengar, sum hann annars ikki hevði fingið fyrr enn seinni. Talan er um eina áhaldandi "forskjóting" av inntøkunum.

Gjalda fyri fleiri ættarlið

Men er tað veruliga so galið, at føroyskir arbeiðarar eru

blivnir nakrir ræðuligir ránsmenn, sum taka pengar frá sínum egna børnum? Er tað ein náttúrulóg, at skattur av pensjónum eigur og skal verða goldin við útgjaldi? Lat meg lýsa hetta soleiðis:

Ættarliðini sum hava livað undan okkum, hava ikki spart upp til sína egna pensjón. Tey finga fólkapensjón av tí, sum teirra eftirkomarar á arbeiðsmarknaðinum rindaðu í skatti. Vit kunnu (fyri at gera tað einfalt) siga, at tey sum pensjónistar livdu av sínum eftirkomarum. Men í framtíðini verður tað soleiðis, at fólk fara at spara upp til sína egna pensjón. Tey fara ikki at liva av tí, sum eftirkomararnir gjalda í skatti, men av tí, sum tey

sjálvi hava spart upp.

Ættarliðið sum nú er á arbeiðsmarknaðinum livir í skiftinum ímillum hesar báðar skipanirnar. Hesi skulu bæði gjalda fólkapensjón til tey sum nú eru gomul og eisini spara upp til sína egna pensjón. Núverandi ættarlið skal við øðrum orðum rinda pensjónirnar hjá tveimum ættarliðum.

Av pengunum sum vit spara upp til okkara egna pensjón skulu vit gjalda skatt, og tá vit loyva okkum at gjalda skattin nú heldur enn seinni (soleiðis at landskassin millum annað kann gjalda pensjónir til tey sum nú eru gomul), so verða vit lögð undir at vera tjóðar. Vit "stjala frá okkara

eftirkomarum," verður sagt. Útgangsstøðið hjá kritik-arunum móti forskatting av pensjónum er altso, at núverandi arbeiðarar eiga at gjalda fyri trý ættarlið. Tey skulu gjalda pensjónirnar hjá foreldrunum umframt sína egna pensjónsuppsparing og eiga harafturat eisini at gjalda skatt til børnini. - Trý ættarlið.

Komandi ættarlið skulu bara hugsa um seg sjálvan

Eg skilji væl roknistykkið hjá kritikarunum móti for-skatting av pensjónum. Sjálvandi kunnu pengar sum verða brúktir nú, ikki brúkast umaftur í fram-tíðini. Men hinvegin, so

dugi eg ikki at síggja, at núverandi ættarlið hevur minni brúk fyri pengum enn okkara eftirkomarar fara at hava. Helst verður tað so, at tað í framtíðini fara at vera fleiri pensjónistar og færri arbeiðarar, men vit skulu eisini minnast til, at pensjónistarnir í framtíðini fara at liva av tí, sum tey sjálvi hava spart upp, og tí skulu komandi arbeiðarar ikki í sama mun sum nú gjalda fyri pensjónirnar hjá øðrum. Tey skulu bara gjalda til sína egna eftirløn og fáa ágóðan av, at landskassin kann veita teimum tænastr við pengum, sum tey tá fara at gjalda í skatti – eisini pensjónsskatti.